Na de machtsstrijd: wie is wie in de SPD

Achtergrond - 16 februari 2018 - Auteur: Marja Verburg

Het was een harde machtsstrijd de afgelopen week binnen de SPD. Met twee slachtoffers, een nieuwe top, een aantal blijvers en een jongere generatie. Zij maken zich op voor een nieuwe grote coalitie - als die er komt, want de SPD-leden moeten nog over het regeerakkoord stemmen. Een overzicht van de winnaars en de verliezers van deze crisis in de SPD.

Begin februari maakten ze tijdens de coalitie-onderhandelingen nog vrolijk een selfie met elkaar. Toen was Martin Schulz nog partijvoorzitter met ambities om minister van Buitenlandse Zaken te worden. Nu is hij nog slechts Bondsdaglid en staat de SPD in de peilingen met nog maar 16 procent op een dramatisch dieptepunt. Een zware tijd voor Andrea Nahles en Olaf Scholz, die de dienst uit lijken te gaan maken. En voor nieuwe gezichten als Lars Klingbeil en Katharina Barley (niet op de foto), die kans maken op invloedrijke posities.

De nieuwe top

Andrea Nahles (47)
Fractievoorzitter, beoogd partijvoorzitter

Andrea Nahles is een ervaren en strijdvaardig politicus. Ze behoort tot de linkervleugel van de partij en is een overtuigend spreker. Ze staat er om bekend geen blad voor de mond te nemen. Ze belooft politieke tegenstanders “op hun smoel” te geven en noemt politici die niet met hun voeten in de klei staan “*Sesselfurzer*” (letterlijk: zetelrufters). Op het partijcongres in januari, waar het om regeringsdeelname ging, noemde ze CSU-politicus Dobrindt moeiteloos “achterlijk”. Een deel van de leden vindt haar irritant en grof, maar ze wist op het congres met een gepassioneerde toespraak meer leden te bereiken dan partijvoorzitter Schulz.

Ze is een alom gerespecteerd politicus, haar CDU/CSU-collega’s waardeerden haar betrouwbaarheid in de afgelopen vier jaar als minister van Sociale Zaken. Nahles, dochter van een metselaar, boekte belangrijke successen voor de SPD zoals de invoering van het minimumloon en een betere positie voor gepensioneerden en

gehandicapten.

Na de verkiezingen werd ze fractievoorzitter in de Bondsdag en dinsdag heeft de partijtop haar genomineerd om in april het partijvoorzitterschap over te nemen. Nahles wil de partij vernieuwen. Dat zou ze in de oppositie doen, meende ze na de verkiezingen. Maar nu de SPD waarschijnlijk toch weer gaat regeren - als de SPD-leden het regeerakkoord goedkeuren - kan de vernieuwing niet in de luwte plaatsvinden. En de vraag is of ze onbeschadigd uit de machtsstrijd van de afgelopen week komt. Ook zij is bij beslissingen betrokken geweest die niet goed vielen bij de achterban. Inmiddels hebben zich meerdere tegenkandidaten voor het voorzitterschap gemeld.

Olaf Scholz (59)
Burgemeester van Hamburg, interim-partijvoorzitter, beoogd minister van Financiën en vice-kanselier

Al jaren speculeren politiek-watchers over de dag dat Olaf Scholz terugkeert in de landelijke politiek. Vorig jaar gold hij als kandidaat voor het SPD-lijsttrekkerschap, maar dat liet hij aan zich voorbij gaan. Nu lijkt het moment gekomen.

Scholz was onder meer SPD-secretaris-generaal en minister van Sociale Zaken in Merkel-I. In 2011 werd hij burgemeester in Hamburg, de stad waar hij opgroeide. Hij werd er gewaardeerd, al kreeg hij na de G20-top in zijn stad vorig jaar veel kritiek: hij had de demonstraties onderschat en zich te weinig om de slachtoffers bekommerd. Hij noemde dit de moeilijkste periode uit zijn ambtstijd.

Scholz geldt als pragmatisch, nuchter en slim, maar ook als koel en arrogant. Nu moet hij vice-kanselier en minister van Financiën worden, een van de belangrijkste posten in Merkels nieuwe kabinet. Veel CDU’ers vrezen dat er met een SPD'er op Financiën weinig overblijft van het strenge beleid van CDU-minister Schäuble. Maar Scholz heeft al gezegd dat hij net als zijn voorganger vast wil houden aan de sluitende begroting. Hij is een financieel expert, die onder meer heeft meegewerkt aan een nieuwe *Länderfinanzausgleich*, de ingewikkelde herverdeling van de financiën tussen de centrale overheid en de deelstaten.

Deze week kreeg hij onverwacht het partijvoorzitterschap in handen, toen Schulz besloot, eerder dan gepland, op te stappen. Scholz neemt die functie waar tot het partijcongres van 22 april, als een nieuwe voorzitter wordt gekozen.

Nieuwe gezichten

Kevin Kühnert (28)
Voorzitter Jusos (SPD-jongeren), aanvoerder #NoGroKo

Kevin Kühnert is uitgegroeid tot hét gezicht van de tegenstanders van de grote coalitie met de CDU en de CSU (*GroKo*). Als voorzitter van de Jusos, de jongerenafdeling van de SPD, leidt hij de #NoGroKo-campagne en wist de afgelopen maanden te verrassen als begaafd en overtuigend spreker. De politicologiestudent is van mening dat de SPD het best kan herstellen van het slechte verkiezingsresultaat in de oppositie. Hij vertrouwt de CDU en de CSU niet, zegt hij, en pleit voor partijvernieuwing en een nieuw SPD-programma.

Op het partijcongres in januari delfde hij het onderspit toen de gedelegeerden met een kleine meerderheid instemden met coalitieonderhandelingen. Daarna riep Kühnert andere tegenstanders van een grote coalitie onder het motto ‘Tritt ein, sag’ Nein’ op lid te worden van de SPD om tegen het regeerakkoord te stemmen. Er meldden zich 24.000 nieuwe leden. Sinds de presentatie van het regeerakkoord vorige week reist hij het land door om de leden ervan te overtuigen tegen te stemmen.

Lars Klingbeil (39)
Secretaris-generaal van de SPD

Lars Klingbeil werd in december secretaris-generaal van de SPD - een belangrijke organisatorische en politieke partijfunctie - om voor vernieuwing te zorgen. Toen hij voor die functie werd genomineerd, kondigde hij aan "geen steen op de andere te laten". Maar toen dacht hij nog dat de SPD in de oppositie zou gaan. Nu is hij een belangrijk pleitbezorger voor een nieuwe regering met de CDU/CSU geworden.

In de korte tijd dat hij secretaris-generaal is, heeft hij al twee partijcongressen georganiseerd en twee voorzitters meegemaakt. Hij zat in het SPD-team voor de coalitieonderhandelingen en ontdekte dat je “het in een week ook met 20 uur slaap redt”, zoals hij in een interview zei.

Klingbeil, zoon van een beroepsmilitair, hoort tot de conservatieve Seeheimer Kreis binnen de SPD en hield zich als Bondsdaglid de afgelopen jaren bezig met

digitalisering en Defensiebeleid. De afgelopen week deed hij vooral aan *damage-control* en benadrukte waar hij maar kon dat het om de inhoud moet gaan en niet om personele kwesties.

De komende weken trekt hij door het land om leden te bewegen voor het regeerakkoord te stemmen. Tegelijkertijd maakt hij zich ook druk over de partijvernieuwing, die hem na aan het hart ligt. Hij wil meer moed en zelfbewustzijn in de partij. “We moeten leren ook eens trots te zijn op wat we hebben bereikt”, zei hij begin deze week in een interview. Maar vooral moet de SPD weer zichtbaar zijn als partij in de regering en ze moet debatten toelaten, want daar heeft het volgens Klingbeil de afgelopen vier jaar aan ontbroken.

Katarina Barley (49)
Minister van Gezinszaken, waarnemend minister van Sociale Zaken, wordt genoemd als mogelijke minister van Buitenlandse Zaken

Sinds Schulz en Gabriel zichzelf vorige week lijken te hebben gediskwalificeerd voor het ministerschap van Buitenlandse Zaken wordt Barley voor die functie genoemd. Ook komt ze in aanmerking voor Sociale Zaken, eveneens een belangrijke post voor de SPD. Zelf zei ze deze week op een carnavalsbijeenkomst - met een knipoog - dat de SPD niet om haar heen kan.

Barley was secretaris-generaal van de SPD, een belangrijke partijpolitieke positie, en beschikt daardoor een goed netwerk binnen de partij. In juni werd ze minister van Gezinszaken in Merkel-III, als opvolger van Manuela Schwesig, die minister-president van Mecklenburg-Voorpommeren werd. Sinds september is ze ook waarnemend minister van Sociale Zaken, daarmee de vacature vervullend die de nieuwe fractievoorzitter Nahles achterliet.

Barley ligt goed bij zowel de pragmatici als bij de linkervleugel van de SPD. Ze is de dochter van een Britse journalist en een Duitse arts, studeerde onder meer rechten in Parijs, spreekt vloeiend Engels en Frans en treedt zelfverzekerd op in de internationale en diplomatieke wereld, aldus nieuwszender n-tv. Ze heeft voor ze in de politiek kwam jarenlang als juriste gewerkt en was onder meer rechter. In de Bondsdag hield ze zich de afgelopen jaren met Europese politiek bezig.

Invloedrijke minister-presidenten

Malu Dreyer (59)
Minister-president van Rijnland-Palts, vice-voorzitter

Malu Dreyer is een van de meest geliefde SPD-politici. In december werd ze op het partijcongres met 97,5 procent van de stemmen tot vice-voorzitter gekozen, met afstand het beste resultaat van alle zes vice-voorzitters. Ze had met gemak toen het voorzitterschap van Schulz kunnen overnemen, schreven Duitse media, maar dat wilde ze niet, de functie zou haar te veel kracht kosten. Dreyer heeft MS.

Ze heeft gevoel voor humor, spreekt duidelijke taal en geldt als geduldig en geloofwaardig. In 2016 won ze de verkiezingen in haar deelstaat Rijnland-Palts, in een tijd de SPD in andere deelstaten flinke verliezen leed en zij een maand voor de verkiezingen nog 5 procent achter liep op haar CDU-tegenstander. Ze steunde Merkels vluchtelingenbeleid, tegen kritiek van haar partij in, en liet zich niet verleiden tot populistische uitspraken of een nadruk op veiligheidsbeleid, waar toenmalig voorzitter Gabriel op aandrong.

Dreyer was lange tijd sceptisch over een voortzetting van de grote coalitie, maar toen de SPD niet anders kon dan verkennende gesprekken voeren, veranderde ze van mening. Op het partijcongres in januari sprak ze zich voor coalitieonderhandelingen uit, sinds vorige week pleit ze ook voor het regeerakkoord dat SPD en CDU/CSU hebben bereikt en voor Nahles' kandidatuur voor het voorzitterschap.

Manuela Schwesig (43)
Minister-president van Mecklenburg-Voorpommeren, vice-voorzitter

Net als Dreyer combineert Manuela Schwesig haar functie van minister-president met het vice-voorzitterschap van de SPD. In die hoedanigheid is ze lid van het partijpresidium, waarmee ze een invloedrijke positie in de SPD heeft.

Schwesig, opgegroeid in de DDR, was de afgelopen jaren minister van Gezinszaken in Merkel-III. Toen ze de overstap maakte van deelstaatpolitiek - ze was minister van Sociale Zaken in Mecklenburg-Voorpommeren - naar Berlijn, werd ze nog geringschattend '*Küsten-Barbie*' genoemd. Als jonge Oost-Duitse moest ze zich extra bewijzen. Maar ze liet zien dat ze pragmatisch is en een doorzetter. Ze zorgde onder meer voor een eerlijker loonverdeling tussen mannen en vrouwen, een vrouwenquotum voor leidinggevende functies en een nieuwe regeling voor ouderschapsverlof, die vaders meer verlofmogelijkheden geeft. Toen ze zelf in 2016 een dochter kreeg, nam haar man het grootste deel van het verlof voor zijn rekening.

Vorig jaar zomer gaf Schwesig haar ministerspost op om minister-president te worden in Mecklenburg-Voorpommeren, als opvolger van Erwin Sellering die zijn functie wegens ziekte moest neerleggen. Schwesig was net als Dreyer lang sceptisch over regeringsdeelname van de SPD met de CDU/CSU, maar is inmiddels net als zij pleitbezorger van een nieuwe *GroKo*.

Verliezers:

Martin Schulz (62)
Bondsdaglid. Vorig jaar SPD-lijsttrekker, tot deze week partijvoorzitter

Als een verlosser werd Martin Schulz vorig jaar door de SPD binnengehaald toen hij als voorzitter van het Europees Parlement onverwacht de overstap maakte naar de Duitse politiek en SPD-lijsttrekker werd. Kort daarop werd hij met 100 procent gekozen tot voorzitter. Nog geen jaar later is hij voorzitter-áf en is hij nog slechts Bondsdaglid. Een ongekend diepe politieke val.

Na een moeizame campagne haalde de SPD onder Schulz' leiding in september het slechtste verkiezingsresultaat ooit. De aangeslagen voorzitter beloofde dat zijn partij in de oppositie zou gaan en dat hij nooit minister zou worden in een kabinet-Merkel. Beide beloften brak hij, tot ongenoegen van de partijbasis. De kritiek was zo groot, dat Schulz vorige week terug kwam op zijn aankondiging minister van Buitenlandse Zaken te worden. Hij wilde de aandacht niet afleiden van het regeerakkoord, waar de SPD-leden de komende weken over stemmen. Dinsdag legde hij ook het partijvoozitterschap neer, in de hoop dat Nahles de broodnodige vernieuwing van de partij in betere banen kan leiden dan hij.

Sigmar Gabriel (58)
Minister van Buitenlandse Zaken

Sigmar Gabriel was vorige week nog de meest geliefde politicus in de peiling van ARD-Deutschlandtrend. Nu lijkt zijn rol uitgespeeld. Gabriel was in januari vorig

jaar minister van Economie en Energie en een niet al te geliefde partijvoorzitter toen hij het SPD-lijsttrekkerschap en later ook het partijvoorzitterschap verrassend overliet aan Martin Schulz. Zelf werd hij minister van Buitenlandse Zaken, als opvolger van de populaire Steinmeier, die president werd.

Gabriel groeide in die rol en leek zijn imago als impulsieve en onberekenbare politicus te hebben afgeschud. Maar die kant van hem nam vorige week toch weer de overhand toen hij hoorde dat Schulz zijn ministerspost ambieerde. Hij uitte zijn onvrede openlijk in harde kritiek. Veel partijgenoten vinden het smakeloos dat hij zijn dochtertje citeerde, die zei dat het voor papa toch veel leuker was nu vaker bij zijn gezin te kunnen zijn in plaats van bij “die man met die haren in z’n gezicht” (Schulz). Gabriel bood daarvoor zijn excuses aan, maar het wordt hem in de partij zeer kwalijk genomen.

Gabriel lag door zijn vaak bruuske optreden toch al niet goed bij Nahles, Scholz en andere leden van de partijtop. Als voorzitter heeft hij menig partijgenoot tegen zich in het harnas gejaagd. Hoewel 54 procent van de Duitsers vandaag in een peiling aangeeft hem als minister van Buitenlandse Zaken te willen houden, is de kans dat hij dat blijft klein.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: https://duitslandinstituut.nl/artikel/24797/na-de-machtsstrijd-wie-is-wie-in-de-spd